

PAO Simola Kreetta(LVM), Sillstén
Sirpa(LVM)

12.10.2021

JULKINEN

Asia

Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (digipalvelusäädös)

Kokous

U/E/UTP-tunnus

U 2/2021 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio antoi 15.12.2020 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta (*digipalvelusäädös*, KOM(2020) 825 lopullinen). Komissio julkaisi samaan aikaan myös ehdotuksensa toimivia ja oikeudenmukaisia markkinoita digitaalialalla koskevan ehdotuksen (*digimarkkinasäädös*, KOM (202 842 lopullinen).

Eurooppa-neuvoston jäsenten julkilausumassa maaliskuussa 2021 kehoitettiin lainsäätäjiä vauhdittamaan digipalvelusäädöksen käsittelyä (yhdessä digimarkkina- ja datahallintosäädösten kanssa), jotta voidaan mm. vahvistaa digitaalisten palvelujen sisämarkkinoita luomalla turvallisempi digitaalinen toimintaympäristö.

Komission asetusehdotusta käsitellään kilpailukykyneuvoston alaisessa sisämarkkinatyöryhmässä nopeassa tahdissa. Tämänhetkisen tiedon mukaan 25.11.2021 pidettävässä kilpailukykyneuvoston kokouksessa jäsenvaltioilta kysytään, hyväksyvätkö nämä neuvoston yleisnäkemyksen asetusehdotuksesta pohjaksi Euroopan parlamentin kanssa käytäviä neuvotteluja varten. Työryhmätason keskusteluja ehdotuksen sisällöstä jatketaan vielä tulevina viikkoina, jotta mahdollisimman moni jäsenvaltio voisi hyväksyä yleisnäkemyksen.

Suomen kanta

Uutena kantana katsotaan, että Suomi voi hyväksyä neuvoston yleisnäkemyksen asetusehdotuksesta pohjaksi Euroopan parlamentin kanssa käytäviä neuvotteluja varten edellyttäen, että 18 artiklassa määritellyt tuomioistuimen ulkopuolisten riidanratkaisuelinten päätökset eivät ole sitovia.

Suomi kannattaa komission asetusehdotuksen tavoitetta lisätä palvelujen käyttäjien turvallisuutta verkkoympäristössä ja parantaa toimintaympäristöä yli rajojen tarjottaville innovatiivisille digitaalisille palveluille harmonisoimalla lainsäädäntöä. Asetusluonnoksella on myös yhteiskunnallisia tavoitteita parantaa kansalaisten perusoikeuksien toteutumista verkkoympäristössä, kun se sääntelee verkkoalustojen menettelytapoja silloin, kun ne poistavat käyttäjiensä lataamia sisältöjä lainvastaisena tai

käytännesääntöjensä vastaisena. Laittomaan sisältöön verkossa tulee puuttua tehokkaasti, jotta verkkoympäristöä ei hyödynnetä laittomassa tarkoituksessa. Tällöin sääntelyn tulee olla oikeassa suhteessa sillä tavoiteltavaan päämäärään nähden, sen tulee turvata käyttäjien sananvapauden ja muiden perusoikeuksien toteutuminen sekä kuluttajansuojan korkea taso. Asetusehdotuksen tavoite vähentää erittäin suurten, yli 45 miljoonaa EU-käyttäjää omaavien verkkoalustojen palveluihin liittyviä ns. järjestelmäriskejä käyttäjille ja yhteiskunnalle on myös kannatettava.

Kyse on osittain uudenaikaisesta ja laajasta verkossa välitettävä sisältöjä koskevasta lainsäädännöstä ja se olisi ensimmäinen laatuaan maailmassa. On painotettava, että asetusehdotus sisältää erityisesti sananvapautta, yhdenvertaisuutta, oikeusvarmuutta ja oikeusturvaan liittyviä valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä.

Suomi on vaikuttanut neuvotteluissa U-kirjelmän 2/2021 vp mukaisesti. Suomi on pyrkinyt edistämään sääntelyä, jossa asetuksen erilaiset tavoitteet olisivat tasapainossa ja jossa laittoman sisällön ilmoittamismenettely ei johtaisi siihen, että sisällön laittomuuden rajatapauksissa sääntely lisäisi palveluntarjoajien puuttumista lailliseen sisältöön palveluissaan. Suomi on neuvotteluissa tuonut esille sananvapausnäkökohtia sekä alkuperämaaperiaatetta liittyen palveluntarjoajien valvontaan. Suomi on korostanut sääntelyn selkeyttä perusoikeuksiin liittyvissä kysymyksissä ja suhteessa jäsenvaltioiden siviili- ja rikosprosessioikeuteen.

Uutena kantana pidetään tarkoituksenmukaisena, että palveluntarjoajien vastuuvapaussäännökset laittomasta sisällöstä harmonisoidaan EU:n tasolla ja siirretään ehdotettuun asetukseen.

Uutena kantana suhtaudutaan varauksellisesti siihen, että käsiteltävänä olevassa kaikkea laitonta sisältöä koskevassa asetuksessa asetettaisiin määräaikoja (esimerkiksi 24/48 tuntia) laittomasta sisällöstä tehtyjen ilmoitusten käsittelylle.

Suomen kantana on ollut, että pääsääntöisesti sen jäsenvaltion viranomainen, mihin palveluntarjoaja on sijoittautunut, valvoo asetuksen III ja IV luvun säännöksiä (alkuperämaaperiaate). Uutena kantana pidetään hyvänä, että myös komissiolla on toimivalta valvoa erittäin suuria verkkoalustoja ja hakukoneita. Uutena kantana valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti ehdotettuihin 8 ja 9 artikloihin. Artiklat merkitsevät sitä, että jäsenvaltion viranomainen voisi kohdistaa toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevaan välityspalvelun tarjoajaan määräyksen poistaa tietty laittomaksi katsomansa sisältö palvelussaan tietyltä maantieteelliseltä alueelta tai määräyksen ilmoittaa jokin tieto palvelunsa käyttäjästä. Tällainen määräys ei sitoisi palveluntarjoajaa ehdotetun asetuksen nojalla, vaan määräyksen mahdollisen sitovuuden tulisi perustua johonkin muuhun EU-lainsäädäntöön tai kansalliseen lainsäädäntöön, joka on sopusoinnussa EU-oikeuden kanssa. Vaikka toisen jäsenvaltion viranomaisen määräykset eivät olisi sitovia nyt ehdotetun asetuksen nojalla, ehdotettujen 8 ja 9 artiklojen voidaan katsoa poikkeavan alkuperämaaperiaatteesta. Suomi edistää neuvotteluissa sen varmistamista, että molemmissa artikloissa todetaan selvästi, etteivät 8 ja 9 artiklat vaikuta kansalliseen rikos- tai prosessioikeuteen.

Uutena kantana todetaan, ettei Suomen tulisi hyväksyä sitä, että tuomioistuimen ulkopuolisten riidanratkaisuelinten päätökset olisivat verkkoalustoja sitovia (ehdotuksen 18 artikla).

Uutena kantana kannatetaan lähtökohtaisesti komission ja jäsenvaltioiden laajoja toimivaltuuksia asetuksen säännösten tehokkaan valvonnan turvaamiseksi, erityisesti

liittyen erittäin suurten verkkoalustojen palvelujen järjestelmäriskien selvittämiseksi, ymmärtämiseksi ja vähentämiseksi EU:ssa. Tällä on merkitystä verkkoalustojen palvelujen manipulointia hyödyntävän toiminnan kuten ulkomaisen informaatiovaikuttamisen torjumisen kannalta. Komission ja toimivaltaisten kansallisten viranomaisten toimivaltuuksia tulee kuitenkin vielä tarkentaa. Myös seuraamuksia koskevaa sääntelyä tulisi tarkentaa. Muutoksenhakua komission tekemistä päätöksistä asetuksen epäillyn rikkomisen tutkintamenettelyn aikana tulee myös selvittää.

Uutena kantana pyritään neuvotteluissa siihen, että mikro- ja pienyrityksiä ei suljeta kaikilta osin pois puheenjohtajan kompromissitekstin III luvun 3 ja 3a jakson säännösten soveltamisalasta. Valtioneuvosto katsoo, että erityisesti tuoteturvallisuutta ja verkkomainonnan tunnistettavuutta koskevat säännökset ovat sen kaltaisia perustavanlaatuisia kuluttajien suojaksi annettuja säännöksiä, että kaikenkokoisten verkkoalustojen tulee toiminnassaan edistää niiden toteutumista.

Uutena kantana katsotaan, että 15 a artiklaa tulisi mahdollisuuksien mukaan täsmentää niin palveluntarjoajille asettavien velvollisuuksien laajuuden kuin artiklan käytännön soveltamisen osalta.

Pääasiallinen sisältö

1. Nykytilanne ja asetusehdotuksen tavoitteet

Monet digitaaliset välityspalvelut, erityisesti verkkoalustat, ovat kehittyneet ja kasvaneet viimeisten kymmenen vuoden aikana. Välityspalveluntarjoajien ehdolliseen vastuuvapauteen palveluissaan olevasta laittomasta sisällöstä sovelletaan EU:ssa 20 vuotta vanhan sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin säännöksiä. Kyseiset direktiivin säännökset koskevat yleisesti kaikkea laitonta sisältöä. Direktiivillä luotiin yhdenmukaiset edellytykset, joiden täyttyessä palvelun tarjoaja ei ole vastuussa siirretyistä tai tallennetuista tiedoista. Direktiivillä ei yhtenäistetty jäsenvaltioiden rikos- tai vahingonkorvaussäännöstöjä.

Nykyisin internetissä toimivien välityspalvelun tarjoajien, kuten verkkoalustojen, yleisistä huolellisuusvelvollisuuksista käyttäjien ja palvelujen turvallisuuden edistämiseksi ei ole kattavasti säädetty EU-tasolla. EU:n yhteistä sääntelyä ei ole palveluntarjoajan suorittamasta sisällön poistamisesta tai muusta sisällön moderoinnista, palvelun keskeyttämisestä taikka vaikuttamisesta siihen, mitä sisältöjä käyttäjä ensisijaisesti näkee palvelussa (sisällön suosittelu) eikä edellä mainittujen toimien avoimuudesta. Ehdotetulla lainsäädännöllä pyritään korjaamaan tätä tilannetta. Samalla säädettäisiin EU:n yhteinen jäsenvaltioissa suoraan sovellettava välityspalvelun tarjoajia koskevat vastuuvapaussäännökset koskien niiden palveluissa välitettyä laitonta sisältöä. Jos palvelun tarjoaja ei täyttäisi vastuuvapaudelle asetettuja edellytyksiä, hänen vastuunsa määräytyisi kansallisen lainsäädännön perusteella. Se, että palveluntarjoaja ei pystyisi vetoamaan vastuuvapauteen, ei vielä automaattisesti merkitse sitä, että palveluntarjoaja olisi vastuussa sisällöstä.

Asetusehdotuksen tavoitteena on luoda kaikkia digitaalisia välityspalvelujen tarjoajia koskeva yleinen puitesääntely, kun nämä puuttuvat mihin tahansa verkossa välitettyyn laittomaan sisältöön. Lisäksi tarkoituksena on säätää palveluntarjoajien avoimuusvelvollisuuksista, kun ne puuttuvat omien käyttöehtojensa perusteella

palveluissaan olevaan sisältöön, mikä ei aina välttämättä ole laitonta. Avoimuutta koskeva sääntely soveltuisi siis sisällön moderointiin yleisesti.

Erityisiä korotettuja huolellisuusvelvollisuuksia asetettaisiin erittäin suurille, yli 45 miljoonan EU-käyttäjän verkkoalustoille, näiden tarjoamista palveluista johtuvien järjestelmäriskien kartoittamiseksi ja vähentämiseksi EU:ssa. Järjestelmäriskillä tarkoitetaan esimerkiksi erittäin suuren verkkoalustan palvelujen tahallista manipulointia automaattisin keinoin, mikä mahdollistaa esimerkiksi ns. disinformaation levittämisen. Euroopan komissiolle annettaisiin laajat toimivaltuudet valvoa erittäin suurten verkkoalustojen toiminnan säännöstenmukaisuutta ja kohdistaa seuraamusmaksuja erittäin suurille verkkoalustoille. Asetuksessa mahdollistettaisiin komission sekä erittäin suuren verkkoalustan sijoittautumismaan viranomaisen pääsystä verkkoalustan dataan, kun se on tarpeen asetuksen valvomiseksi. Viranomaisten hyväksymien tutkijoiden pääsystä erittäin suurten verkkoalustojen dataan säädetään, silloin kun tutkijoiden tutkimus on viranomaisten hyväksymä ja liittyy verkkoalustojen palveluiden järjestelmäriskien identifioimiseen, ymmärtämiseen ja estämiseen EU:ssa.

Alkuperäisen asetusehdotuksen sisältöä on käsitelty tätä koskevassa U-kirjelmässä (U 2/2021 vp).

2. Asetusehdotukseen neuvotteluissa toistaiseksi esitetyt keskeisimmät muutokset

Asetusehdotuksen soveltamista varten se sisältää verkossa välitetyn laittoman sisällön määritelmän. Käsitteen ”laiton sisältö” määritelmä on luonteeltaan yleinen ja laaja, sillä asetuksessa laittomalla sisällöllä tarkoitetaan mitä tahansa tietoa, joka sellaisenaan tai viittaamalla johonkin toimintaan, kuten tuotteiden myynti tai palvelun tarjoaminen, *ei ole unionin tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaista*. Näin ollen myös tiedot, jotka liittyvät laittomaan toimintaan, kuten vaatimustenvastaisten tai väärennettyjen tuotteiden myyntiin, tekijänoikeudella suojatun aineiston luvattomaan käyttöön taikka toimintaan, johon liittyy kuluttajansuojalainsäädännön rikkomista, olisivat asetuksen soveltamisessa verkossa välitettyä laitonta sisältöä. Viime kädessä kuitenkin yksittäisen sisällön laittomuuden määrittelee tuomioistuin kansallisen tai unionin oikeuden mukaisesti.

Laittoman sisällön määritelmän yleisyys asetuksessa johtuu siitä, että kyseessä on ns. horisontaalinen asetus, jossa säännellään kaikkea välityspalvelujen mahdollisesti välittämää laitonta sisältöä ja asetuksessa on tarkoitus säätää yleiset vastuuvapaus-, huolellisuus- ja menettelysäännöt palveluntarjoajille koskien kaikkea laitonta sisältöä. Puheenjohtajan kompromissitekstissä laittoman sisällön määritelmää on täsmennetty niin, että kansallisen lainsäädännön, jossa määritetään tietty sisältö laittomaksi, tulee olla EU-oikeuden mukaista.

Asetukseen siirrettäisiin nykyisestä sähköisestä kaupankäynnistä annetusta direktiivistä (2000/31/EY) vastuuvapausäännökset, jotka ovat yleisiä ja koskevat kaikkea laitonta sisältöä. Tarkempia velvoitteita palveluntarjoajille voidaan säätää tietynlaista laitonta sisältöä koskevassa sektorikohtaisessa EU-lainsäädännössä, kuten on jo nyt säädetty terroristisia sisältöjä koskevassa asetuksessa ja tekijänoikeusdirektiivissä. Asetusehdotuksessa ei ole palveluntarjoajalle suoranaista velvollisuutta poistaa palvelustaan laitonta sisältöä, vaan palveluntarjoajan tulee käsitellä sille tehtyjä ilmoituksia laittomasta sisällöstä oikea-aikaisesti, huolellisesti ja objektiivisesti. Palveluntarjoajan tulee kuitenkin poistaa laitton sisältö, jos se haluaa vedota asetuksessa säädettyyn vastuuvapauteen. Asetukseen ehdotettu vastuuvapausääntely vastaa

nykyisin EU:ssa voimassa olevaa sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin vastuuvapaussäätelyä.

Asetusehdotuksen työryhmäkäsittelyssä paljon keskustelua on käyty jäsenvaltioiden rajat ylittävistä kansallisten viranomaisten määräyksistä palveluntarjoajalle poistaa tietty laitton sisältö tai luovuttaa tietoja palvelun käyttäjästä (8 ja 9 artiklat). Kyseiset yhden jäsenvaltion viranomaisen tai tuomioistuimen toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevaan palveluntarjoajaan kohdistamat määräykset eivät olisi kuitenkaan palveluntarjoajaa sitovia ehdotetun DSA-asetuksen nojalla, mitä on tarkennettu käsittelyn aikana. Määräysten mahdollisen sitovuuden palveluntarjoajaa kohtaan tulee perustua johonkin muuhun lainsäädäntöön kuin nyt ehdotettuun asetukseen. Kansallisella viranomaisella ei olisi myöskään ehdotetun asetuksen nojalla toimivaltaa kohdistaa määräyksiä toisessa jäsenvaltiossa olevalle palveluntarjoajalle, vaan tällaisesta toimivallasta tulisi säätää kansallisesti.

Säilytyspalvelun tarjoajia (esimerkiksi verkkoalustoja ja pilvipalvelun tarjoajia) koskevaa velvollisuutta järjestää palveluissaan laittoman sisällön ilmoitusmenettely sekä käsitellä näitä ilmoituksia (14 artikla) ja ilmoitusmenettelyn suhdetta palveluntarjoajan mahdollisuuteen vedota vastuuvapautteen on kompromissiesityksen 14 artiklan 3 kohdassa tarkennettu niin, että ilmoitusten laittomasta sisällöstä tulee olla sellaisia, että huolellinen säilytyspalveluntarjoaja voi todeta sisällön laittomuuden.

Puheenjohtajan kompromissitekstissä on laajennettu säilytyspalvelun tarjoajan velvollisuuksia ilmoittaa asianosaisille tekemästään eri tyyppisistä sisällön moderointipäätöksistä, mikä parantaa palvelujen avoimuutta verrattuna nykyiseen (artikla 15). Palveluntarjoajan velvollisuus ilmoittaa viranomaisille palvelussaan havaitsemasta ihmisten henkeä tai turvallisuutta uhkaavasta rikoksesta tai sen epäilystä on puheenjohtajan kompromissiehdotuksessa laajennettu koskemaan kaikkia säilytys(hosting)palvelun tarjoajia (15a artikla). Säännöksen tavoite on suojella ihmisiä verkossa tai verkon avulla toteuttavilta rikoksilta, mutta säännöksen yleisyys voi asettaa esimerkiksi pienen toimijan vaikeaan asemaan, kun sen on arvioitava sen tietoon tulleen verkkosisällön uhkaa ihmisten terveydelle tai turvallisuudelle.

Ehdotukseen on lisätty markkinapaikkaverkkoalustoille yksityiskohtaisempia velvollisuuksia, jotka liittyvät siihen, että elinkeinonharjoittajat pystyisivät täyttämään niille muualla EU-lainsäädännössä asetettuja kuluttajansuojaa, tuoteturvallisuutta ja tuotteiden vaatimuksenmukaisuutta koskevia velvoitteita. Ehdotukseen on lisätty myös uusi velvollisuus koskien sitä, että verkkoalustat ilmoittaisivat käyttäjilleen tietoonsa tulleista laittomista tuotteista. Säännöksiä mainonnan avoimuudesta verkkoalustoilla sekä verkkoalustan teknisiä ominaisuuksia liittyen mainonnan avoimuuteen on lisätty (24 artikla).

Erittäin suurten verkkoalustojen (yli 45 miljoonaa käyttäjää EU:n alueella) erityisvelvollisuuksia on täydennetty ja näitä velvollisuuksia nimenomaisesti ulotettu myös erittäin suurien hakukonepalveluiden tarjoajiin (esimerkiksi Googlen tarjoamaan hakukonepalveluun). Myös komission valvontatoimivaltuudet on ulotettu erittäin suuriin hakukoneisiin.

Komissiolla ja kansallisella digitaalisten palvelujen koordinaattoriviranomaisella on oikeus pyynnöstä saada pääsy erittäin suuren verkkoalustan dataan, myös salassa pidettävään dataan, jos se on tarpeen (necessary) asetuksen säännösten noudattamisen seuraamiseksi ja arvioimiseksi. Necessary sanan osalta voi jäädä epäselvyys, tarkoitetaanko sillä välttämättömyyttä vai tarpeellisuutta. Tältä osin komission ja

kansallisten viranomaisten tiedonsaantioikeutta tulisi pyrkiä täsmentämään niin, että komissiolla ja kansallisten viranomaisilla olisi oikeus saada erittäin suurilta verkkoalustoilta vain tietoja, jotka ovat välttämättömiä (strictly necessary) asetuksen säännösten noudattamisen seuraamiseksi ja arvioimiseksi. Komission ja koordinaattoriviranomaisen pyynnöstä verkkoalustan on annettava pääsy dataansa myös hyväksytyille tutkijoille, joiden tarkoituksena on selvittää verkkoalustojen palvelujen järjestelmäriskkejä EU:ssa sekä verkkoalustan toimien tehokkuutta näiden järjestelmäriskien vähentämiseksi.

Erittäin suurten verkkoalustojen olisi perustettava yritykseensä valvontatoiminto, jossa työskentelee yksi tai useampi asetuksen säännösten noudattamista valvova toimihenkilö (compliance officers). Tätä verkkoalustan operationaalisista toiminnoista erillistä valvontatoimintoa koskevaa sääntelyä kompromissitekstissä on tarkennettu ja mallina on käytetty EU:n pankkilainsäädäntöä.

Kompromissitekstin mukaan erittäin suurten verkkoalustojen tulisi käsitellä luotettavien ilmoittajien ilmoituksia selvästi laittomasta sisällöstä ajassa, joka on keskimäärin 24/48 tuntia.

Puheenjohtajamaan kompromissiehdotuksessa jäsenvaltioiden yhteistyötä DSA-asetuksen mahdollisissa rikkomistilanteissa vahvistettaisiin silloin, kun välityspalvelulla on useita kohdemaita EU:ssa ja erityisesti silloin, kun rikkominen voi aiheuttaa vakavan riskin palvelujen kohdemaan yleiseen turvallisuuteen, yleiseen järjestykseen tai kansanterveyteen. Tämä yhteistyö käsittäisi mm. tietojenvaihdon jäsenvaltioiden valvontaviranomaisten välillä ja tarkastusten tekemisen valvontaviranomaisen omalla alueella toisen jäsenvaltion pyynnöstä (44a artikla). Verrattuna komission alkuperäiseen esitykseen viimeisimmässä kompromissiehdotuksessa esitetään yksityiskohtaisia menettelysäännöksiä liittyen jäsenvaltioiden yhteistyöhön valvonnassa eli ns. yhteisiä tutkimuksia (joint investigations) asetuksen epäillyissä rikkomistapauksissa, kun palveluntarjoajatarjoaja tarjoaa palveluita useassa jäsenvaltiossa (45 – 46b artikla). Komission roolia asetuksen valvonnassa vahvistettaisiin tilanteissa, joissa epäillään erittäin suuren verkkoalustan rikkovan asetusta. Näitä viimeisimpiä ehdotuksia on arvioitava asetusneuvotteluissa toisaalta alkuperämaaperiaatteen ja toisaalta asetuksen tehokkaan valvonnan kannalta.

Neuvoston yleisnäkemykseen sisältyvän puheenjohtajan kompromissiehdotuksen valmistelu jatkuu neuvoston työryhmässä lähiviikkoina.

Tarkemmin alkuperäisen asetusehdotuksen sisältöä on käsitelty tätä koskevassa U-kirjelmässä (U 2/2021 vp).

3. Asetusehdotuksen arviointia perusoikeuksien kannalta

Lausunnossaan 20/2021 vp perustuslakivaliokunta korosti painokkaasti sitä, että asetuksen nojalla puuttuminen sananvapauteen tulee rajoittua vain välttämättömään siinä tavoiteltavan hyväksyttävän päämäärän saavuttamiseksi. Lisäksi asetuksen valmistelussa on valiokunnan mielestä tärkeätä huolehtia siitä, että asetuksen nojalla puuttuminen demokratiaan ja kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin rajoittuu vain välttämättömään.

Sananvapautta rajoittavalla sääntelyllä tulee olla hyväksyttävä peruste ja sääntelyn tulee olla täsmällistä ja tarkkarajaista (PeVL 28/2008 vp, PeVL 67/2002 vp ja PeVL 41/2000

vp). Perustuslakivaliokunta käsitteli 20 vuotta sitten sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin täytäntöönpanevaa lainsäädäntöä ja totesi, että tietoverkoissa tapahtuvan viestinnän erityisen suuri nopeus ja kattavuus voi kuitenkin tuoda esiin uusia sananvapauden käyttämisen kannalta merkityksellisiä näkökulmia. (PeVL 60/2001 vp, s. 1). 20 vuotta sitten ei ollut sellaista digitaalista ympäristöä, jossa ihmiset ja yritykset nykyisin toimivat ja joka vaikuttaa myös yhteiskuntaan. Sääntelyn kohteena olevat palvelut olivat erilaisia, sillä esimerkiksi nykyiset verkkoalustat ovat kehittyneet ja kasvaneet vasta viimeisen runsaan 10 vuoden aikana.

Sähköisestä kaupankäynnistä annettu direktiivi täytäntöönpantiin 20 vuotta sitten Suomessa niin, että palveluntarjoaja voi vedota vastuuvapauteensa palvelussaan olevasta laittomasta sisällöstä kunnes tuomioistuin on todennut sisällön lainvastaiseksi lukuun ottamatta tilanteita, jossa laitton sisältö on selvästi rikoslain 11 luvun 10 tai 10 a §:n, rikoslain 17 luvun 18 tai 18 a §:n vastaista taikka silloin kun palveluntarjoaja on saanut tekijänoikeutta tai lähioikeutta loukkaavan aineiston saannin estämistä koskevan ilmoituksen. Näiden sisältöjen osalta palveluntarjoajan tulee toimia itsenäisesti ilman tuomioistuimen päätöstä saatuaan tiedon tällaisesta sisällöstä palvelussaan.

Tekijänoikeutta koskevan ilmoitusmenettelyn osalta perustuslakivaliokunta piti lausunnossaan vuonna 2001 ongelmallisena sitä, että tallennuspalvelujen tarjoajan vastuu (nykyisen sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §) kytkettäisiin pelkkään tekijänoikeuden haltijan tai tämän edustajan ilmoitukseen silloin, kun kysymys tekijänoikeudesta on riitainen. Perustuslakivaliokunta kuitenkin katsoi tuolloin tekijänoikeussääntelyn olevan tältä osin sopusoinnussa suhteellisuusvaatimuksen kanssa, koska sisällön tuottajalla on mahdollisuus antaa vastine ilmoituksen johdosta ja yleensä saada aineisto palautetuksi yleisön saataville. Valiokunta kuitenkin piti tuolloin aiheellisena harkita tämän sääntelyn järjestämistä tuomioistuinmenettelyin, mikä olisi johtanut palvelun tarjoajan kannalta selkeämpään järjestelmään ja estänyt tekijänoikeuteen vetoamisesta mahdollisesti aiheutuvan sananvapauden vaarantumisen. (PeVL 60/2001 vp, s. 3).

Sen jälkeen, kun sähköisestä kaupankäynnistä annettu direktiivi pantiin täytäntöön Suomessa, tietoverkoissa tapahtuvan viestinnän erityisen suuri nopeus ja kattavuus on tuonut esiin uusia sananvapauden käyttämisen kannalta merkityksellisiä näkökulmia. Nykyisin sisällön määrä sääntelyn kohteena olevissa välityspalveluissa on niin suuri, että palveluntarjoajien on välttämätöntä myös itsenäisesti poistaa laitonta sisältöä palveluistaan ennen kuin tuomioistuin on ottanut kantaa sisällön lainmukaisuuteen.

Perustuslakivaliokunta on tarkastellessaan osin samankaltaista, mutta soveltamisalaltaan nyt ehdotettua huomattavasti rajatumpaa EU-sääntelyä korostanut asetuksen sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden merkitystä. Tämä on koskenut esimerkiksi asetuksen soveltamisalan kannalta olennaista kielletyn tai lainvastaisen verkkosisällön määritelmää (PeVL 43/2018 vp, s. 4).

Edelleen perustuslakivaliokunta piti lausunnossaan 20/2021 vp nyt käsiteltävän asetusehdotuksen osalta erittäin tärkeänä, että laitton sisällön määritelmää asetuksen jatkovalmistelussa täsmennetään tai sääntelyn soveltamisalaa muutoin olennaisesti täsmennetään.

Liittyen mahdolliseen tilanteeseen, että tietty sisältö on jonkin kansallisen lainsäädännön mukaan laitonta, mutta toisessa jäsenvaltiossa sallittua, kompromissitekstissä laitton sisällön määritelmää on täsmennetty niin, että kansallisen lainsäädännön, jossa määritellään tietty sisältö laittomaksi, tulee olla EU-oikeuden mukaista. Kyseessä on

tärkeä täsmennys. Periaatteessa, palveluntarjoajan tulee arvioida tietyn sille ilmoitetun sisällön laittomuutta kaikkien jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen ja unionin oikeuden mukaan sekä lisäksi arvioitavaksi voi tulla myös kysymys siitä, onko jäsenvaltioiden lainsäädäntö unionin oikeuden mukaista. On huomattava, että tätä arviointia palveluntarjoajat, jotka tarjoavat palveluja useassa jäsenvaltiossa, tekevät jo nyt nykyisten sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin vastuuvapaussäännösten nojalla ja voivat estää pääsyn tiettyyn, tietyssä jäsenvaltiossa laittomana pidettyyn sisältöön. Lisäksi on huomattava, että yksittäinen palveluntarjoaja tekee vain omaa palveluaan koskevan arvion sisällön laittomuudesta, eikä tämä arvio sido ulkopuolisia.

Laittoman sisällön määritelmään neuvottelujen aikana tuotu lisäys, että kansallisen lain, joka määrittelee laittomuuden, tulee olla EU-oikeuden mukainen, on tärkeä. Se mahdollistaa sen, että esimerkiksi suurella sosiaalisen median alustalla ei ole tarvetta arvioida laittomaksi sille ilmoitettua sisältöä palvelussaan, joka jossain jäsenvaltiossa kansallisen lain mukaan määritellään laittomaksi, mutta tämä kansallisen lainsäädäntö ei ole verkkoalustan tulkinnan mukaan EU:n perusoikeuskirjan mukainen.

Liittyen ehdotettuun laittoman sisällön määritelmään asetukseen siirrettäisiin nykyisestä sähköisestä kaupankäynnistä annetusta direktiivistä (2000/31/EY) vastuuvapaussäännökset, jotka ovat yleisiä ja koskevat kaikkea välityspalveluissa välitettyä laittomaa sisältöä. Tämän vuoksi Suomella ei ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa neuvotteluissa niin, että asetus koskisi vain tietyn tyyppistä tai tietyn sektorin laittomia sisältöjä, eikä niin, että 20 vuotta EU:ssa voimassa olleita vastuuvapaussääntöjä muutettaisiin sisällöllisesti niin, että ne koskisivat tietynlaista laittomaa sisältöä. Lisäksi asetuksen tarkoituksena on luoda EU:n laajuiset ja horisontaaliset kaikkea laittomaa sisältöä koskevat huolellisuusvelvollisuudet välityspalveluntarjoajille verkossa. Tämän vuoksi asetusehdotuksessa verkossa välitetyn laittoman sisällön käsite kattaa kaiken laittoman sisällön. Suomi on neuvotteluissa kannattanut komission alkuperäistä ehdotusta siinä, että horisontaalisessa kaikkea laittomaa sisältöä koskevassa sääntelyssä vältetään muun muassa tiukkoja määräaikoja palveluntarjoajan toiminnalle. Näitä määräaikoja voitaisiin määrätä esimerkiksi sektorikohtaisessa tietyn tyyppistä laittomaa sisältöä koskevassa EU-tason sääntelyssä.

Tultuaan tietoiseksi palvelussaan olevasta laittomasta sisällöstä palveluntarjoaja ei voi enää vedota asetusehdotuksen 5 artiklan vastuuvapaussäännöksiin, ellei se poista tai estä pääsyä kyseiseen sisältöön. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan, että tästä voi tosiasiallisesti syntyä voimakaskin kannuste poistaa sisältöä. Suomi on neuvotteluissa osaltaan tuonut esille riskiä siitä, että palveluntarjoajat voivat poistaa myös laillista sisältöä laittomana. Suomi on tukenut asetusehdotuksen 14.3 artiklaan otettua lisäystä siitä, että ilmoituksen laittomasta sisällöstä tulee olla sellainen, että huolellinen toimija voi havaita sisällön laittomuuden. Asetukseen ehdotettu vastuuvapaussääntely vastaa voimassaolevan sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin sääntelyä, jota koskee Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Siinä tuomioistuin on tarkentanut niitä edellytyksiä, joita ilmoituksen laittomasta sisällöstä on täytettävä ja mitä palveluntarjoajan tietoisuudelta laittomasta sisällöstä voidaan edellyttää.

Asetusehdotuksen perusteluita johdantolauseessa 41a on tarkoitus tarkentaa EU-tuomioistuimen viimeisimmän oikeuskäytännön (esim. yhdistetyt tapaukset C-682/18 ja C-683/18) mukaisesti tavoitteena vähentää perustuslakivaliokunnan arvioimaa voimakasta kannustetta poistaa sisältöä, mitä kysymystä myös Suomi on tuonut esille työryhmäkäsittelyssä. Edellä mainitussa tapauksessa tuomioistuin arvioi voimassa olevia, sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin säännöksiä vastuuvapaudesta ja katsoi päätöksessään, että ilmoituksen laittomasta sisällöstä pitää olla sellainen, että sen nojalla

kyseisen alustan ylläpitäjä voi varmistua ilman yksityiskohtaista oikeudellista tutkintaa siitä, että kyseisen tiedon välittäminen on laitonta ja siitä, että kyseisen sisällön mahdollinen poistaminen on yhteensoveltuva sananvapauden kanssa. Näiden tarkennusten voidaan katsoa vähentävän perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esille ottamaa alkuperäiseen asetusehdotukseen liitettyä palveluntarjoajan mahdollista kannustetta poistaa sisältöä.

On huomattava, että asetuksessa ei ole suoranaista velvollisuutta poistaa laitonta sisältöä, vaan palveluntarjoajalla on velvollisuus käsitellä ilmoituksia laittomasta sisällöstä oikea-aikaisesti, huolellisesti ja objektiivisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että asetusta valvova viranomainen ei arvioi asetuksen nojalla sitä, mikä sisältö on laitonta ja mikä ei.

Sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin voimaantulon jälkeen EU-tuomioistuin on antanut useita päätöksiä, joissa käsitellään säilytyspalveluntarjoajan direktiivissä säädettyä vastuuvapautta ja sitä, miten palveluntarjoajan on itsenäisesti poistettava laitonta sisältöä säilyttääkseen vastuuvapautensa. Suomen 20 vuotta vanhan kansallisen lainsäädännön osalta kysymys palveluntarjoajan itsenäisestä palvelussaan olevan, minkä tahansa laittoman sisällön poistamisesta direktiivin vastuuvapaussäännöksistä johtuen on uusi ja merkittävä. Ehdotetun sääntelyn tavoitteena on, että laittomaan sisältöön puututtaisiin tehokkaasti. Tämä edellyttää sitä, että palveluntarjoajat puuttuvat laittomaan sisältöön myös itsenäisesti ilman viranomaisten päätöstä tai tuomioistuimen tuomioita. Vaikka asetuksen soveltamisessa käytetty määritelmä laittomasta sisällöstä on laaja, voidaan ehdotetun asetuksen säännöksiä laittoman sisällön ilmoitusmenettelystä ja asetukseen sisällytettävää vastuuvapaussääntelyä sekä siihen liittyvää EU:n tuomioistuinpäätöskäytäntöä pitää sellaisina, että ne eivät puutu sananvapauteen enempää kuin on välttämätöntä säännöksillä tavoiteltavan hyväksyttävän päämäärän saavuttamiseksi.

Ehdotettu asetus edistäisi osaltaan käyttäjien oikeutta tietoon siten, että palveluissa ja verkkoalustoilla tehdyn sisällön moderoinnin avoimuutta lisätään verrattuna nykytilaan. Asetus sisältää menettelysääntöjä palvelun väärinkäyttötilanteisiin, jossa palvelun käyttäjä tallentaa toistuvasti palveluun selvästi lainvastaista sisältöä, jolloin palveluntarjoajalla on velvollisuus annettujen varoitusten jälkeen lopettaa palvelun tarjoaminen tietylle käyttäjälle määräajaksi. Asetuksen tavoitteena on ehkäistä erittäin suurten verkkoalustojen palvelujen aiheuttamia ns. järjestelmäriskkejä, jotka mahdollistavat näiden verkkoalustojen palvelujen tahallisen manipuloinnin. Esimerkkinä palvelujen manipuloinnista asetuksessa mainitaan palvelujen automatisoitu hyödyntäminen, jolla on ennakoitavissa olevia kielteisiä vaikutuksia kansanterveyden suojeluun, alaikäisiin, kansalaiskeskusteluun taikka ennakoitavissa olevia vaikutuksia vaaleihin ja yleiseen turvallisuuteen. Ehdotettu asetus parantaa käyttäjien sananvapautta ja oikeutta tietoon siitä kautta, että asetuksessa säädetään erittäin suurille verkkoalustoille avoimuusvelvollisuuksia sisällön suosittelun ja verkkoalustan käyttämien suosittelujärjestelmien parametrien osalta. Asetus antaa viranomaisille laajat tiedonsaantioikeudet ja turvaa tutkijoiden mahdollisuutta tutkia erittäin suurien verkkoalustojen palveluja. Tulevaisuudessa tutkijoiden tiedot ja ymmärrys verkkoalustojen algoritmien toiminnasta tulee olemaan tärkeää perusoikeuksien toteutumisen kannalta, sekä myös yleisen turvallisuuden kannalta.

Lausunnossaan (PeVL 20/2021 vp) perustuslakivaliokunta piti lisäselvitystä välttämättömänä seuraavista kysymyksistä, joita selvitetään jäljempänä kohdissa 3.1 – 3.4.

3.1. *Palveluntarjoajille mahdollisesti osoitettavista julkisista hallintotehtävistä*

Perustuslain 124 § koskee lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Asetusehdotuksen useisiin palveluntarjoajalle asetettaviin huolellisuusvelvollisuuksiin voidaan katsoa liittyvän piirteitä julkisesta hallintotehtävästä, mutta kokonaisuutena tarkastellen ja suurimmalta osin kyse on palvelun tarjoajalle toiminnan harjoittamiseksi lainsäädännöllä asetettavista ehdoista ja huolellisuusvelvollisuuksista palvelujen turvallisuuden lisäämiseksi esimerkiksi niin, että kuka tahansa voi ilmoittaa palveluntarjoajalle laittomasta sisällöstä sen palvelussa.

Asetusehdotuksessa huolellisuusvelvollisuuksia esitetään säädettäväksi yksityisille toimijoille digitaalisten palveluiden turvallisuuden parantamiseksi ja jotta yksityiset toimijat puuttuisivat laittomaan sisältöön tehokkaammin. Tämän sääntelyn lisäksi myös viranomaiset jatkossakin puuttuvat toimivaltuuksiensa nojalla verkossa välitettävään laittomaan sisältöön, palveluihin ja tuotteisiin sekä rikoksiin verkossa.

Artiklassa 8 välityspalveluntarjoajalla olisi velvollisuus reagoida toisen jäsenvaltion oikeus- tai hallintoviranomaisen määräyksiin poistaa viranomaisen laittomaksi määrittämää sisältöä. Reagoinnilla tarkoitetaan sitä, että palveluntarjoajan pitää ilmoittaa toisen jäsenvaltion viranomaiselle, noudattiko se määräystä ja milloin se noudatti määräystä. Nyt käsiteltävänä oleva asetusehdotus ei kuitenkaan yksin velvoittaisi palveluntarjoajaa noudattamaan määräystä, sillä määräyksen mahdollisen velvoittavuuden olisi perustuttava muuhun lainsäädäntöön. Käytännössä palveluntarjoaja arvioisi vastaanottamaansa määräystä sen valossa, onko sillä tuon sisällön osalta mahdollisuus vedota vastuuvapauteen ja jättäisi noudattamatta määräystä, jos se katsoisi määräyksen olevan vastoin EU-oikeutta. Määräys koskisi palveluntarjoajan tarjoamassa palvelussa olevan sisällön laittomuutta, mistä palveluntarjoaja voi olla vastuussa. Julkisena hallintotehtävänä ei voida pitää tilannetta, jossa palveluntarjoaja, joka tarjoaa palveluaan yli rajojen, vastaanottaa toisesta jäsenvaltiosta hänelle osoitetun viranomaisen päätöksen, joka ei sido häntä ehdotetun asetuksen perusteella, ja muodostaa yksittäistapauksessa kantansa palvelussaan olevan sisällön laittomuudesta. Palveluntarjoajan tekemä arvio sisällön laittomuudesta ei ole sido muita osapuolia.

Ehdotuksen 9 artiklassa palveluntarjoajalla olisi velvollisuus reagoida toisen jäsenvaltion oikeus- tai hallintoviranomaisen määräyksiin antaa tietty tieto yhdestä tai useammasta yksittäisestä palvelun vastaanottajasta. Määräyksen tulee sisältää perustelut, joissa selitetään tavoite, jota varten tietoja vaaditaan, ja miksi tietojen antamista koskeva vaatimus on tarpeen ja oikeasuhteinen sen määrittämiseksi, noudattavatko välityspalvelun käyttäjät sovellettavia unionin tai kansallisia sääntöjä. Perusteluvaatimusta ei sovelleta, jos tällaisia perusteluja ei voida ilmoittaa rikosten torjuntaan, tutkintaan, selvittämiseen ja syytteenpanoon liittyvistä syistä. Tietoja voitaisiin pyytää esimerkiksi majoituspalvelua välittävältä verkkoalustalta yksittäisestä palvelunkäyttäjistä, joka tarjoaa asuntoja vuokralle ja laiminlyö paikalliset lakiin perustuvat velvollisuutensa. Nyt käsiteltävänä oleva asetus ei kuitenkaan velvoittaisi palveluntarjoajaa noudattamaan määräystä ja määräyksen mahdollinen velvoittavuuden olisi perustuttava muuhun lainsäädäntöön. Ehdotetut 8 ja 9 artiklan säännökset eroaisivat perustuslakivaliokunnan aiemmin käsittelemästä EU-säädösehdotuksesta, jossa säännellään sitä, miten ja millä edellytyksillä jäsenvaltion lainvalvontaviranomainen voi suoraan velvoittaa Euroopan unionin alueella palveluita tarjoavan palveluntarjoajan toimittamaan tai säilyttämään tietyn palveluntarjoajan hallussa olevan sähköisessä muodossa olevan tiedon käytettäväksi todistusaineistona käynnissä olevassa

rikosoikeudellisessa menettelyssä (PeVL 23/2018 vp), koska artiklan 8 ja 9 määräykset eivät pelkästään ehdotetun asetuksen nojalla sitoisi määräyksen vastaanottanutta palveluntarjoajaa.

n ehdotusta asetukseksi, jossa säännellään, miten ja millä edellytyksillä jäsenvaltion lainvalvontaviranomainen voi suoraan velvoittaa Euroopan unionin alueella palveluita tarjoavan palveluntarjoajan toimittamaan tai säilyttämään tietyn palveluntarjoajan hallussa olevan sähköisessä muodossa olevan tiedon käytettäväksi todistusaineistona käynnissä olevassa rikosoikeudellisessa menettelyssä.

Artiklassa 14 säädetään laittoman sisällön ilmoitusmenettelystä, jossa palveluntarjoajalle asetetaan velvollisuus käsitellä ilmoituksia sen palvelussa olevasta laittomasta sisällöstä ja arvioida sille ilmoitettua sisältöä. Artiklan 20 mukaan verkkoalustan tulee sulkea käyttäjätili määräajaksi, jos palvelunkäyttäjä toistuvasti ja varoituksesta huolimatta tallentaa palveluun ilmeisen laitonta (manifestly illegal) sisältöä. Palveluntarjoaja ei tee lopullista kaikkia tahoja sitovaa päätöstä ilmoitetun sisällön laittomuudesta, eikä päätöstä sisällön ladannutta tahoja lataamasta sitä toiseen tarjolla olevaan palveluun.

Nykyisin verkkoalustat voivat käyttöehtojensa tai lain vastaisena poistaa käyttäjän palveluun tallentamaa sisältöä sekä käytännössä myös lopettaa palvelun tarjoamisen palvelun käyttäjälle. Tämä voi vaikuttaa käyttäjän mahdollisuuteen julkistaa mielipiteitään tai sisältöä kyseisellä verkkoalustalla ja siten tapauksesta riippuen laajemmin mahdollisuuteen käyttää sananvapauttaan, mikä voi tarkoittaa, että yksityisellä taholla on jo nyt julkista valtaa ja julkista tehtävää. Pienimmillä verkkoalustoilla niiden omaama julkista valtaa tai julkista tehtävää on arvioitava myös sen perusteella, että verkkoalusta on yksityinen toimija, jolla on elinkeinovapauden nojalla oikeus laatia verkkoalustan käyttöehdot ja siten muokata palveluaan tietyn tyyppiseksi. Ei voida katsoa, että sananvapauden nojalla kaikilla on oikeus tallentaa kaikille yksityisille verkkoalustoille kaikkea haluamaansa sisältöä. Asetuksen sääntelyn kohteena olevien välityspalvelun tarjoajien käyttöehtoja säänneltäisiin yleisellä tasolla ja palveluntarjoajien olisi toimittava huolellisesti, objektiivisesti ja oikeasuhteisesti käyttöehdoissaan olevien rajoitusten soveltamisessa

Suurimmilla kansainvälisillä sosiaalisen median verkkoalustoilla voidaan katsoa olevan nykyisessä tilanteessa jonkinlaista julkista valtaa, kun ne päättävät tietyn palvelunkäyttäjän palveluun tallentaman sisällön poistamisesta, sen näkyvyyden vähentämisestä verkkoalustalla tai jopa käyttäjätilin sulkemisesta. Käytännössä suurimmille sosiaalisen median verkkoalustoille on niiden kehityksen myötä jo muodostunut valtaa moderoida keskustelua, mikä on tapahtunut nykyisen lainsäädännön puitteissa ja teknologisen kehityksen myötä viimeisen runsaan 10 vuoden aikana. Isoilla alustoilla, joissa julkista keskustelua käydään laajasti, on enemmän tällaista valtaa ja se kasvaa verkkoalustan käyttäjämäärän mukaan. Nyt ehdotettu sääntely pyrkii sääntelemään tätä valtaa ja tehtävää, mikä osalla verkkoalustoista on. Ehdotettu sääntely lisäisi voimassa olevaan EU-sääntelyyn laittoman sisällön ilmoitusmenettelyn ja velvoitteen käsitellä näitä ilmoituksia sekä velvollisuuden lopettaa palvelun tarjoaminen palvelun väärinkäytöstilanteissa (20 art.), mikä voisi käytännössä merkitä suurempien verkkoalustojen julkisen tehtävän sääntelyä lainsäädännöllä. Käytännössä jo nyt useat EU:ssa toimivat verkkoalustat ovat järjestäneet palvelussaan laittoman sisällön ilmoitusmenettelyn sekä toimivat sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin vastuuvapaussääntöjen ja niihin liittyvän EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaisesti. Ehdotetussa sääntelyssä luodaan puitteet sille, kun säilytyspalveluntarjoaja käsittelee ilmoituksia laittomasta sisällöstä palvelussaan, eikä palveluntarjoajille aseteta yleistä laittoman sisällön valvontavelvollisuutta niin, että niiden tulisi etsiä palvelustaan

laitonta sisältöä. On myös huomattava, että säännöksillä ei siirretä yksityisille palveluntarjoajille tehtävää, jota julkinen valta nykyisin hoitaisi. Yksittäistapauksessa tuomioistuimien voisi määrätä tietyn sisällön poistettavaksi tai estettäväksi siihen pääsy, kuten nykyisinkin voimassa olevan lainsäädännön nojalla (esim. laki sähköisen viestinnän palveluista 917/2014, 185 §).

Palveluntarjoajan velvollisuus ilmoittaa viranomaisille palvelussaan havaitsemasta ihmisten henkeä tai turvallisuutta uhkaavasta rikoksesta tai sen epäilystä koskisi kaikkia säilytys(hosting)palvelun tarjoajia (15a artikla). Säännöksen tavoite on suojella ihmisiä verkossa tai verkon avulla toteuttavilta rikoksilta, mutta säännöksen yleisyys voi asettaa esimerkiksi pienen toimijan vaikeaan asemaan, kun sen on arvioitava sen tietoon tulleen verkkosisällön uhkaa ihmisten terveydelle tai turvallisuudelle. Ilmoitusvelvollisuus koskee eri maissa tapahtuvia ihmisten henkeen ja turvallisuuteen kohdistuvia rikoksia ja ilmoitus olisi tehtävä ensi sijassa ja viipymättä sen maan viranomaisille, missä rikos on tehty, on meneillään tai todennäköisesti tullaan tekemään. Säännöksen taustalla on viranomaisten tarve saada tietoja tapahtuneista rikoksista sekä suojella henkilöitä suunnitellun rikoksen uhalta. Epäselväksi jää kuitenkin, miltä osin yksityisiltä palveluntarjoajilta, myös pieniltä toimijoilta, edellytetään eri maiden rikoslainsäädännön tuntemista, jotta se voisi täyttää tässä artiklassa säännellyn ilmoitusvelvollisuutensa. Palveluntarjoajilla ei ole velvollisuutta valvoa yleisesti sen palveluissa olevia sisältöä mahdollisten rikosten varalta, joten velvollisuutta ei voida pitää julkisen hallintotehtävän siirtämisenä yksityiselle taholle.

Ongelmallista säännöksessä on se, että ilmoitettavia rikoksia ei ole lueteltu tarkemmin. Johdantolauseessa viitataan esimerkiksi lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja ihmiskauppaa koskeviin säännöksiin. Toisaalta myös Suomessa on pidetty tarkoituksenmukaisena sitä, että tämä velvollisuus koskisi kaikenkokoisia palveluntarjoajia (esim. LiVL 4/2021 vp). Ongelmallista on, että sama säännös koskee nyt hyvin erilaisia toimijoita pienestä pilvipalvelun tarjoajasta aina erittäin suuriin verkkoalustoihin saakka.

Kompromissiehdotuksen 19 artiklan mukaan jäsenvaltiot voisivat hakemuksesta nimetä laittoman sisällön ns. luotettavia ilmoittajia (trusted flaggers), joiden ilmoituksille säilytyspalveluntarjoajien tulisi antaa etusija ilmoitusten käsittelyssä. Säilytyspalveluntarjoajat käsittelevät näitä ilmoituksia ja tekisivät päätöksensä ilmoitusten johdosta. Luotettavalta ilmoittajalta edellytetään asiantuntemusta ja osaamista laittoman sisällön havaitsemiseksi ja tunnistamiseksi, sen on edustettava yhteistä etua ja oltava riippumaton kaikista verkkoalustoista sekä sen on suoritettava tehtävänsä oikea-aikaisesti, huolellisesti ja objektiivisesti. Kansallisen viranomaisen, joka on nimennyt luotettavan ilmoittajan, on peruutettava tämä asema, jos viranomainen toteaa, että luotettava ilmoittaja ei täytä enää sille asetettuja edellytyksiä. Käytännössä luotettavia ilmoittajia voisi olla useita ja se voisi olla erikoistunut tietyn tyyppiseen laittomaan sisältöön. Viime kädessä päätöksen tietyn sisällön poistamisesta palvelusta tekee kuitenkin säilytyspalveluntarjoaja. Näin on myös erittäin suurten verkkoalustojen osalta, joiden kompromissitekstin mukaan tulee käsitellä luotettavan ilmoittajan ilmoituksen määräajassa. Näin ollen luotettavien ilmoittajien toimintaa ei voida katsoa kyseessä olevan sellaisen julkisen hallintotehtävän antaminen yksityiselle taholle kuin perustuslain 124 §:ssä tarkoitetaan.

Erittäin suurille verkkoalustoille ehdotettujen korotettujen huolellisuusvelvollisuuksien (asetuksen III luvun 4 osasto) osalta on tarkasteltava sitä, kenen tehtävä on tunnistaa, arvioida ja ehkäistä näiden verkkoalustojen palveluista johtuvia järjestelmäriskkejä laittoman sisällön leviämiseksi, mahdollisia kielteisiä vaikutuksia perusoikeuksille sekä

mahdollisuutta manipuloida palvelua ns. disinformaation levittämällä. Ehdotetussa sääntelyssä tämä tehtävä on ensisijaisesti verkkoalustoilla, mutta asetuksen valvonnan kautta myös viranomaisilla.

3.2 Komissiolle ja kansallisille viranomaisille osoitettavien toimivaltuuksien täsmällisyydestä

Komission asetusehdotus sisältää asetussäännösten tehokkaan valvonnan edellyttämiä, merkittäviä kansallisten viranomaisten ja komission toimivaltaa koskevia säännöksiä. Asetusehdotuksen IV luku sisältää säännöksiä kansallisten valvontaviranomaisten yhteistyöstä sääntelyn valvonnassa sekä komission toimivaltuuksista erittäin suurten verkkoalustojen ja hakukoneiden valvonnassa.

Kansallisten viranomaisten toimivalta

Jäsenvaltioiden olisi nimettävä yksi tai useampi toimivaltainen viranomainen, jotka valvoisivat kyseiseen jäsenvaltioon sijoittautuneita palveluntarjoajia ja joista yksi olisi nimettävä digitaalisten palvelujen koordinaattoriksi. Digitaalisten palvelujen koordinaattori vastaisi kaikista asetuksen soveltamiseen ja täytäntöönpanon valvontaan liittyvistä asioista kyseisessä jäsenvaltiossa.

Palveluntarjoaja kuuluu sen jäsenvaltion lainkäyttövaltaan, jossa sen päätoimipaikka sijaitsee. Jos palveluntarjoajalla ei ole toimipaikkaa unionissa, se kuuluu sen jäsenvaltion lainkäyttövaltaan, jossa palveluntarjoajan nimeämä laillinen edustaja asuu tai johon se on sijoittautunut. Asetuksen tehokkaan soveltamisen varmistamiseksi kaikilla jäsenvaltioilla olisi kuitenkin oltava lainkäyttövalta sellaisten palveluntarjoajien osalta, jotka eivät ole nimenneet laillista edustajaa, edellyttäen että ne bis in idem -periaatetta noudatetaan. Tätä varten kunkin jäsenvaltion, joka käyttää lainkäyttövaltaa tällaisiin palveluntarjoajiin nähden, olisi ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava kaikille muille jäsenvaltioille toimenpiteistä, joita se on toteuttanut käyttäessään kyseistä toimivaltaa.

Asetusehdotus sisältää koordinaattoriviranomaisten ja muiden toimivaltaisten viranomaisten rajat ylittävää yhteistyötä, tutkintaa ja avunantoa koskevia säännöksiä. Jos esimerkiksi digitaalisten palvelujen koordinaattorilla on syytä epäillä, että toiseen jäsenmaahan sijoittautunut palveluntarjoaja rikkoo asetussäännöstä siten, että se vaikuttaa kyseisen jäsenmaan alueella oleviin vastaanottajiin, se voisi pyytää sijoittautumispaikan digitaalisten palvelujen koordinaattoria arvioimaan asian ja toteuttamaan tarvittavat tutkinta- ja täytäntöönpanotoimet asetuksen noudattamisen varmistamiseksi.

Asetusehdotuksessa säädetään koordinaattoriviranomaisen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksista sekä käytettävissä olevista keinoista asetuksen vastaiseen toimintaan puuttumiseksi. Digitaalisten palvelujen koordinaattorin tutkintavaltuuksiin kuuluvat tietopyynnöt, selvityspyynnöt ja tarkastukset. Koordinaattorilla olisi toimivalta tehdä tietopyyntöjä palvelujen tarjoajille sekä myös henkilöille (*persons*), joilla elinkeinonsa tai ammattinsa vuoksi voi olla asetuksen epäilyyn rikkomiseen liittyviä tietoja (41 artikla 1 a kohta). Asetusehdotuksessa ei tarkemmin yksilöidä elinkeino- tai ammattitoimintansa vuoksi asetuksen soveltamisalaan kuuluvia luonnollisia henkilöitä. Tällaisia voisivat komission selvityksen mukaan olla esimerkiksi auditointiyhteisöjen ja aliurakoitsijayhtiöiden palveluksessa olevat, jotka moderoivat suurten verkkoalustojen sisältöjä. Lisäksi koordinaattoriviranomaisella tulisi olla toimivalta pyytää palveluntarjoajan ketä tahansa henkilöstön jäsentä tai palveluntarjoajan edustajaa tai edellä tarkoitettua henkilöä antamaan selvityksiä epäilyyn asetuksen rikkomiseen

liittyvistä tiedoista. Perustuslakivaliokunta on aiemmin käsitellyt lainsäädäntöä, jonka mukaan luonnolliset henkilöt ovat velvollisia Kilpailu- ja kuluttajaviraston pyynnöstä antamaan salassapitosäännösten estämättä sille kaikki tiedot ja asiakirjat, jotka ovat tarpeen kilpailunrajoituksen sisällön, tarkoituksen ja vaikutuksen selvittämiseksi (PeVL 8/2021). Kansallisella koordinaattioviranomaisella olisi myös toimivalta ehdottaa tuomioistuimelle määrättäväksi seuraamusmaksuja palveluntarjoajille tai edellä mainituille henkilöille, jos ne laiminlyövät tiedonantovelvoitteensa (41 artikla 2 kohta).

Koordinaattoriviranomainen voisi tehdä tarkastuksia tai pyytää tuomioistuinta määräämään tarkastuksia epäiltyyn rikkomiseen liittyvien tietojen tutkimiseksi, takavarikoimiseksi, jäljennösten ottamiseksi ja hankkimiseksi tiloissa, joita palveluntarjoajat tai edellä tarkoitettut henkilöt käyttävät elinkeino- tai ammattitoimintaansa liittyviin tarkoituksiin (41 artikla 1 b kohta).

Viimesijaisena keinona rikkomuksen aiheuttaessa vakavaa vahinkoa, koordinaattoriviranomainen voisi määrätä välityspalvelun tarjoajan hallituksen laatimaan toimintasuunnitelman rikkomuksen lopettamiseksi. Mikäli kyseessä on rikos, joka voi aiheuttaa vakavaa haittaa ja johon liittyy uhka ihmisten hengelle tai turvallisuudelle, koordinaattori voi pyytää asianomaisen jäsenvaltion oikeusviranomaisesta määräämään, että rikkomuksen kohteena olevaan palveluun pääsy estetään. Pääsyn esto voi olla voimassa enintään neljä viikkoa ja voimassaoloa voidaan tarvittaessa jatkaa asetuksessa tarkemmin mainituin perustein (41 artikla 3 kohta). Tuomioistuin voi määrätä väliaikaisen eston palveluun pääsulle. Määrättyjen toimenpiteiden tulee olla oikeassa suhteessa rikkomisen laatuun, vakavuuteen toistuvuuteen ja kestoon nähden eikä toimilla tule estää perusteettomasti pääsyä laillisiin sisältöihin. Vastaavanlainen kielto tai pääsyn epääminen verkkorajapintaan sisältyy esimerkiksi markkinavalvonta-asetukseen 2019/1020. Jos kyseessä on erittäin suuri verkkoalusta, myös komissio voi pyytää kansallista koordinaattoriviranomaisesta käyttämään tässä kappaleessa kuvattuja toimivaltuuksiaan.

Asetuksen valvonnassa kansallisella koordinaattoriviranomaisilla tulisi olla vastaavat tutkintatoimivaltuudet kuin komissiolla, sillä niiden tulee osaltaan komission toimivaltuuksien ohessa valvoa alueelleen mahdollisesti sijoittautuneita erittäin suuria verkkoalustoja. Kansallisen viranomaisen valvontatehtävä kattaa niin pienet kuin erittäin suuretkin välityspalvelun tarjoajat.

Kansallisten koordinaattoriviranomaisten toimivaltuuksiinsa perustuvien toimenpiteiden kuten esimerkiksi tietopyyntöjen, tarkastusten, sakkojen ja uhkasakkojen tulee olla tehokkaita, varoittavia ja oikeasuhteisia, ottaen huomioon erityisesti kyseisten toimenpiteiden kohteena olevan säännösten rikkomisen tai epäillyn rikkomisen luonne, vakavuus, toistuvuus ja kesto sekä tarvittaessa asianomaisen välityspalvelujen tarjoajan taloudelliset, tekniset ja toiminnalliset valmiudet (41 artikla 5 kohta).

Erittäin suurten verkkoalustojen ja hakukoneiden tehostettu valvonta

Erittäin suuret yli 45 miljoonaa EU-käyttäjää omaavat verkkoalustat ovat kattavuutensa ja vaikuttavuutensa vuoksi merkittäviä. Erittäin suurilla hakukonepalveluilla on puolestaan kriittinen rooli verkosta etsittävän tiedon paikannuksessa ja levittämisessä. Jos nämä erittäin suuret toimijat jättävät niitä koskevat erityisvelvollisuudet noudattamatta, se voi vaikuttaa suureen määrään palvelujen vastaanottajia eri jäsenvaltioissa ja aiheuttaa suuria yhteiskunnallisia haittoja. Tällaiset laiminlyönnit voivat myös olla erityisen monimutkaisia havaita ja ratkaista.

Jos ainoastaan erittäin suuriin verkkoalustoihin ja hakukonepalveluihin sovellettavaa asetuksen III luvun 4 jakson säännöstä on rikottu, sijoittautumispaikan digitaalisten palvelujen koordinaattorin olisi omasta aloitteestaan, tai asetuksella perustettavan Euroopan digitaalisten palvelujen lautakunnan neuvosta, seurattava toimenpiteitä, joita kyseinen erittäin suuri verkkoalusta tai hakukonepalvelu rikkomuksensa korjaamiseksi toteuttaa. Digitaalisten palvelujen koordinaattorin olisi voitava tarvittaessa pyytää vapaaehtoista lisätarkastusta sen selvittämiseksi, ovatko kyseiset toimenpiteet riittäviä rikkomisen korjaamiseksi. Menettelyn päätteeksi sen olisi ilmoitettava lautakunnalle, komissiolle ja asianomaiselle verkkoalustan tai hakukonepalvelun tarjoajalle näkemyksensä siitä, onko kyseinen verkkoalusta tai hakukonepalvelu lopettanut rikkomisen ja arvionsa päämäärän saavuttamiseksi toteutetuista toimenpiteistä. Digitaalisten palvelujen koordinaattorin olisi hoidettava tämän yhteisen järjestelmän mukaiset tehtävänsä oikea-aikaisesti ja ottaen mahdollisimman tarkasti huomioon lautakunnan mahdolliset lausunnot ja muut neuvot.

Jos erittäin suuren verkkoalustan tai hakukonepalvelun valvonnassa ilmenisi erityisiä haasteita, digitaalisten palvelujen koordinaattorilla olisi asetusehdotuksen mukaan oltava mahdollisuus pyytää komissiota puuttumaan asiaan ja käyttämään asetusehdotuksen mukaisia tutkinta- ja täytäntöönpanovaltuuksiaan. Valvonnassa ilmenevät erityiset haasteet voisivat liittyä esimerkiksi epäilyyn rikkomisen laajuuteen tai monimutkaisuuteen. Komission puuttumista voitaisiin pyytää silloin, kun tarvitaan unionin tason erityistä asiantuntemusta tai erityisiä valmiuksia.

Asetusehdotuksen mukaan myös Euroopan digitaalisten palvelujen lautakunta voisi kolmen digitaalisten palvelujen koordinaattorin pyynnöstä pyytää komissiota käyttämään tutkinta- ja täytäntöönpanovaltuuksiaan, jos asetuksen rikkomisesta voi aiheutua vakavaa vahinkoa. Komissio antaisi tarvittavat tutkimukset suoritettuaan päätöksen, jossa rikkominen todettaisiin ja määrättäisiin erittäin suurelle verkkoalustalle tai hakukonepalvelulle seuraamuksia, jos se olisi perusteltua. Komissiolla olisi asetusehdotuksen mukaan oltava myös mahdollisuus puuttua rajat ylittäviin tilanteisiin, jos sijoittautumispaikan digitaalisten palvelujen koordinaattori ei ole toteuttanut toimenpiteitä komission pyynnöstä huolimatta, tai jos digitaalisten palvelujen koordinaattori on itse pyytänyt komissiota puuttumaan asiaan.

Komissiolla olisi asetusehdotuksen mukaan harkintavalta käyttää tai olla käyttämättä sille asetuksessa säädettyä toimivaltaa puuttua tilanteeseen. Komission olisi harkinnassaan otettava huomioon rikkomuksen vakavuus ja sen monimutkaisuus. Jos komissio aloittaa asiassa tutkintamenettelyn, sijoittautumispaikan digitaalisten palvelujen koordinaattori ei enää saa käyttää tutkinta- ja täytäntöönpanovaltuuksiaan kyseisen erittäin suuren verkkoalustan kyseessä olevan toiminnan osalta, jotta vältetään päällekkäisyydet, epä johdonmukaisuudet ja riskit ne bis in idem -periaatteen näkökulmasta. Digitaalisten palvelujen koordinaattorille säilytetään asetusehdotuksen mukaan kuitenkin toimivalta komission pyynnöstä avustaa komissiota sen valvontatehtävien suorittamisessa.

Komission tutkintavaltuudet

Asetusehdotus sisältää erityiset säännökset menettelystä erittäin suurten verkkoalustojen ja hakukonepalvelujen valvonnasta. Asetusehdotus määrittelee komissiolle merkittäviä hallinnollisia tutkinta- ja täytäntöönpanotoimivaltuuksia. Komissiolla kuin myös kansallisilla viranomaisilla olisi oltava vahvat tutkinta- ja täytäntöönpanotoimivaltuudet huomioon ottaen erityiset haasteet, joita voi syntyä pyrittäessä varmistamaan, että erittäin suuret verkkoalustat ja hakukoneet noudattavat sääntöjä. Valvonnan on oltava tehokasta

huomioon ottaen kyseisten verkkoalustojen ja hakukoneiden koko ja vaikuttavuus sekä haitat, joita niiden säännöstenvastainen toiminta saattaa aiheuttaa.

Sijoittautumispaikan digitaalisten palvelujen koordinaattori tai komissio voi vaatia pääsyä erittäin suuren verkkoalustan tai erittäin suuren hakukoneen tietoihin, jotka ovat tarpeen asetuksen säännösten valvonnassa sekä erittäin suuren verkkoalustan ja erittäin suuren hakukonepalvelun järjestelmien aiheuttamien riskien ja mahdollisten haittojen arvioimiseksi. Tällaiset tiedot voivat liittyä esimerkiksi sisällön moderointiin ja suosittelu- tai mainosjärjestelmiin liittyvien algoritmisten järjestelmien tarkkuuteen (31, 52 ja 57 artikla).

Komission tiedonsaantioikeuksia koskien erittäin suuria verkkoalustoja on arvioitava perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön valossa. Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. [PeVL 17/2016 vp](#), s. 2—3 ja siinä viitatu lausunnot).

Perustuslakivaliokunta on painottanut toistuvasti, että erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapito-intressin yhteensovittamiseksi (ks. esim. [PeVL 48/2017 vp](#), s. 5 ja siinä viitatu lausunnot). Valiokunnan mielestä erottelua puoltavat seikat saavat erityisen painoarvon säädettäessä viranomaisen oikeudesta saada tai luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä sähköisessä toimintaympäristössä (ks. [PeVL 73/2018 vp](#), s. 8—10). PeV lausunut myös erikseen kilpailuoikeuteen liittyvien tiedonsaanti- ja luovutus-oikeuksien osalta, ks. esim. [PeVL 8/2021 vp](#).

Asetusehdotuksella luodaan myös puitteet erittäin suurilta verkkoalustoilta ja hakukonepalveluista peräisin olevien tietojen saamiseksi hyväksytyjen tutkijoiden käyttöön. Tutkimukset verkossa esiintyvien järjestelmäriskien kehittymisestä ja vakavuudesta ovat erityisen tärkeitä, jotta tiedon epäsymmetrioita voidaan tasoittaa ja luoda häiriönsietokykyinen riskinhallintajärjestelmä sekä antaa tästä tietoa verkkoalustoille, hakukonepalveluille, digitaalisten palvelujen koordinaattoreille, muille toimivaltaisille viranomaisille, komissiolle ja yleisölle. Tietojen saatavuuteen kohdistuvien vaatimusten olisi oltava oikeasuhteisia ja suojattava asianmukaisesti verkkoalustan, hakukonepalvelun ja muiden asianomaisten osapuolten, myös palvelun

vastaanottajien, oikeudet ja oikeutetut edut, liikesalaisuudet ja muut luottamukselliset tiedot.

Komissiolle tulisi muun muassa toimivalta puuttua erittäin suurten verkkoalustojen ja hakukonepalvelujen toimintaan (51 artikla). Toimivalta oikeuttaisi tekemään tarkastuksia paikalla (54 artikla), hyväksymään välimenpiteitä (55 artikla) ja määräämään velvoittavista sitoumuksista erittäin suurille verkkoalustoille ja hakukonepalveluille (56 artikla) sekä valvomaan, että tällaiset verkkoalustat ja hakukonepalvelut noudattavat asetusta (57 artikla). Sääntöjenvastaisuuksien tapauksissa komissiolla olisi toimivalta antaa päätöksiä noudattamatta jättämisestä (58 artikla) sekä määrätä sakkoja (59 artikla) ja uhkasakkoja (60 artikla). Komissio voi käynnistää tutkinnan myös tilanteissa, joissa sijoittautumisvaltion koordinaattori on käyttänyt toimivaltuutensa rikkomuksen selvittämiseksi ja poistamiseksi.

Komission tiedonsaantikeinoihin kuuluvat muun muassa tietopyynnot, haastattelut, kuulemiset ja tarkastukset. Komissiolle annettaisiin toimivalta tehdä tietopyyntöjä erittäin suurille verkkoalustoille ja hakukonepalvelujen tarjoajille sekä myös luonnollisille henkilöille, joilla elinkeinonsa tai ammattinsa vuoksi voi olla tietoja verkkoalustan tai hakukonepalvelun mahdollisesta säännösten rikkomisesta. Myös tarkastuksia voitaisiin tehdä tällaisten henkilöiden tiloissa. Komission olisi kuitenkin konsultoitava sijoittautumismaan digitaalisten palvelujen koordinaattoria ennen tarkastuspäätöksen antamista.

Jos henkilö tai erittäin suuren verkkoalustan tai hakukonepalvelun tarjoaja tahallaan tai tuottamuksellisesti toimittaa komissiolle vääriä, puutteellisia tai harhaanjohtava tietoja, laiminlyö tietojen toimittamisen tai estää komission tarkastuksen, komissio voisi määrätä henkilölle tai verkkoalustan tai hakukonepalvelun tarjoajalle sakon, jonka suuruus on enintään yksi prosentti edellisen vuoden liikevaihdosta taikka uhkasakon, jonka suuruus on enintään viisi prosenttia edellisen vuoden keskimääräisestä päiväkohtaisesta liikevaihdosta. Asetusehdotuksen mukaan tiedonantovelvollisuudet, tarkastusvaltuudet ja hallinnolliset sanktiot voivat koskea myös ”muuta henkilöitä, jotka toimivat elinkeino- tai ammattitoimintaansa liittyvässä tarkoituksessa ja voivat kohtuudella olla tietoisia rikkomiseen tai epäiltyyn rikkomiseen liittyvistä tiedoista”. Tässäkään kohdin asetusehdotusta ei tarkemmin yksilöidä elinkeino- tai ammattitoimintansa vuoksi asetuksen soveltamisalaan kuuluvia luonnollisia henkilöitä. Tällaisia voisivat komission selvityksen mukaan olla esimerkiksi auditointiyhteisöt ja aliurakoitsijayhtiöt, jotka moderoivat suurten verkkoalustojen sisältöjä. Asetusehdotuksessa ei määritellä komission toimivaltaan kuuluvan sakon tai uhkasakon määräytymisperustetta luonnollisten henkilöiden osalta.

Asetusehdotuksen mukaan erittäin suuren verkkoalustan tai hakukonepalvelun tarjoaja voisi laatia toimintasuunnitelmia ja antaa sitoumuksia rikkomuksen lopettamiseksi. Komissio voisi määrätä päätöksellään verkkoalustan tai hakukonepalvelun tarjoajan korjaamaan menettelynsä. Viimesijaisena keinona alustalle tai hakukoneelle voidaan määrätä sakkoja ja uhkasakkoja. Komission määräämän sakon enimmäismäärä olisi kuusi prosenttia erittäin suuren verkkoalustan tai hakukonepalvelun edellisen tilikauden liikevaihdosta ja uhkasakon enimmäismäärä viisi prosenttia tämän edellisen vuoden keskimääräisestä päiväkohtaisesta liikevaihdosta.

Asetus sisältää myös säännökset yhteistoiminnasta komission, sijoittautumisvaltion koordinaattorin ja kansallisten tuomioistuinten kesken tilanteissa, joissa kaikki asetuksen mukaiset keinot on käytetty, rikkomisen jatkuu edelleen ja aiheuttaa vakavaa vaaraa ihmisten hengelle tai turvallisuudelle (65 artikla).

Komission toimivalta olisi siten varsin laaja. Sille annettaisiin mahdollisuus saada palveluntarjoajilta paljon tietoa, mukaan lukien henkilötietoja ja liikesalaisuuksia. Komissiolle ehdotettujen toimivaltuuksien käyttämisessä tulevat sovellettavaksi EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä yleisinä periaatteina määritellyt puolustautumisoikeudet ja perusoikeuskirjan 41 artiklassa määritellyt hyvän hallinnon perusteet.

Lähiviikkojen jatkovalmistelussa tullaan kuitenkin kiinnittämään erityistä huomiota oikeusturvanäkökohtiin. Muun muassa 61 artiklassa säädeltäviin sakkojen ja uhkasakkojen vanhentumisaikojen määritelmiin. Oikeusturvatarkestelussa on tältä osin otettava huomioon, että kaikki komission tai digitaalisten palvelujen koordinaattorin suorittamat toimet rikkomisen tutkinnan tai rikkomista koskevan menettelyn aloittamiseksi katkaisisivat sakkojen ja uhkasakkojen määräämiseen sovellettavan vanhentumisajan.

Tehokkaan oikeusturvan vaatimukset kohdistuvat myös erilaisiin hallinnollisiin seuraamuksiin, joita asetusehdotuksessa määritellään.

Erittäin suurten verkkoalustojen ja hakukonepalvelujen valvonnassa komission ja jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten välinen hajautettu ja osittain päällekkäinen toimivalta on otettava erityisen tarkkaan huomioon asetuksen toimeenpanossa ja valvonnassa epäselvyyksien välttämiseksi.

Kotirauha

Asetusehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden olisi vahvistettava kansallisessa lainsäädännössään yksityiskohtaiset edellytykset ja rajoitukset, jotka koskevat jäsenvaltioiden digitaalisten palvelujen koordinaattorien asetuksen mukaisten tutkinta- ja täytäntöönpanovaltuuksien käyttöä. Asetusehdotuksen mukaan sekä digitaalisten palvelujen koordinaattorilla itsenäisesti tai tuomioistuimen luvalla (41 artikla 1 kohta), että komissiolle (54 artikla) olisi oltava toimivalta tehdä tarkastuksia paitsi palveluntarjoajien tiloissa myös sellaisten muiden henkilöiden tiloissa, joilla elinkeinonsa tai ammattinsa vuoksi voi olla tietoa asetussäännösten mahdollisesta rikkomisesta.

Kuten aikaisemmin on todettu, asetusehdotuksessa ei tarkemmin yksilöidä tässä tarkoitettuja muita henkilöitä. Kansallisten toimivaltaisten viranomaisten tarkastusoikeus voi kansallisesti edellyttää tuomioistuimen lupaa ja se voi liittyä palveluntarjoajan tai muiden henkilöiden elinkeino- tai ammattitoimintaansa liittyviin tarkoituksiin käyttämiin tiloihin. Komissio voi asetusehdotuksen 54 artiklan mukaan toteuttaa tarkastuksia joko erittäin suuren verkkoalustan tarjoajan tiloissa tai 52 artiklassa tarkoitettujen luonnollisten tai oikeushenkilön tiloissa.

Tässä vaiheessa asetusneuvotteluja on vielä epäselvää, tarkoitetaanko näillä ”tiloilla” myös pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettuja tiloja. Jos näin on, tulee sekä kansallisen viranomaisen että komission tarkastusvaltuuksia arvioida myös perustuslain 10 §:ssä turvattun kotirauhan suojan kannalta. Kotirauhan suojaa käsitellään myös Euroopan unionin perusoikeuskirjassa (7 artikla).

Jokaisen kotirauha on perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan turvattu. Lailla voidaan perustuslain 10 §:n 3 momentin nojalla säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut kotirauhan piiriin ulottuvan toimen

olevan hyväksyttävä "rikosten selvittämiseksi", jos toimi sidotaan siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta valiokunnan lähtökohtana on ollut, ettei kotirauhan suojaan tule puuttua enimmillään sakolla rangaistavien, moitittavuudeltaan vähäisten rikkomusten selvittämiseksi. Valiokunta on toisaalta pitänyt kotirauhan piiriin ulottuvaa tarkastusta julkisista varoista myönnettyjen tukien ja avustusten asianmukaisen käytön valvomiseksi hyväksyttävänä sellaisiakin rangaistavaksi säädettyjä rikkomuksia koskevien perusteltujen epäilyjen johdosta, joista voi enimmillään seurata sakkorangaistus. Tarkastusoikeus on tavallisella lailla voitu kytkeä myös rangaistusluonteisella maksulla sanktioituun käyttäytymiseen (ks. kokoavasti [PeVL 2/2017 vp](#)).

Perustuslain 10 §:n 3 momentin sanamuoto on kuitenkin siinä mielessä ehdoton, että kotirauhan piiriin ulottuva tarkastus on sidottu välttämättömyysvaatimukseen. Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt toimenpidevaltuuksia koskeviin säännöksiin kirjattavaksi, että esimerkiksi tarkastus asunnossa voidaan toimittaa vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi (ks. kokoavasti [PeVL 39/2016 vp](#)).

Asetusehdotuksessa ilmeisesti myös kotirauhan suojan piiriin ulottuva tarkastustoimivalta olisi mahdollinen jo verraten lievien laiminlyöntien ja rikkeiden johdosta, joten sitä voidaan pitää oikeasuhtaisuuden kannalta lähtökohtaisesti ainakin jossain määrin ongelmallisena. Toisaalta perustuslakivaliokunta on aiemmin todennut, että jos valvonnan kohteena oleva toiminta tapahtuu usein kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa, se puoltaa tarkastustoimivallan tehokkuuden turvaamiseksi tarkastusten ulottamista myös kotirauhan piiriin (ks. kokoavasti [PeVL 2/2017 vp](#)).

Asian arvioinnissa on otettava myös huomioon, että tarkastustoimivaltuudet liittyvät EU-oikeuden toimeenpanoon, jolta edellytetään yleensä tehokkuutta. Perustuslakivaliokunta on myös aiemmin viitannut siihen, että EU:n perusoikeuskirjassa turvattu kotirauhan suoja ei ole kaikilta osin yhteneväinen perustuslain 10 §:n 3 momentin kanssa ([PeVL 39/2016 vp](#), s. 6). Se ei esimerkiksi sisällä Suomen perustuslain kaltaista kvalifioitua lakivarausta, minkä vuoksi perusoikeuskirjan kanssa yhdenmukaistakin EU-sääntelyä on toisinaan vaikea ongelmitta sovittaa yhteen Suomen valtiosäännön kanssa.

3.3 *hallinnollisista sanktioista*

Digitaalisten palvelujen koordinaattori voi määrätä rikkomuksen lopetettavaksi sekä asettaa tai pyytää toimivaltaista oikeusviranomaista asettamaan palveluntarjoajalle oikeasuhtaisia velvoitteita, kuten uhkasakkoja rikkomuksen lopettamiseksi. Uhkasakko voisi olla enintään viisi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden keskimääräisestä päivittäisestä tai liikevaihdosta tai henkilön tuloista (*income*).

Koordinaattoriviranomaisella olisi lisäksi oikeus määrätä tai pyytää toimivaltaista oikeusviranomaista määräämään sakkoja asetuksen säännösten rikkomisesta. Seuraamusten suuruus voisi olla enintään kuusi prosenttia välittäjäpalvelun tarjoajan vuositulosta tai vuosittaisesta liikevaihdosta. Virheellisten, puutteellisten tai harhaanjohtavien tietojen toimittamisesta, niihin reagoimatta tai niiden oikaisematta jättämisestä sekä paikalla tehtävästä tarkastuksesta kieltäytymisestä määrättävien seuraamusten enimmäismäärä on yksi prosentti kyseisen palveluntarjoajan tai henkilön vuosituloista tai vuosittaisesta liikevaihdosta.

Koordinaattoriviranomaisen toimivaltuuksista ja seuraamusmaksuista olisi säädettävä kansallisesti. Kansallisen täytäntöönpanosäädöksen valmistelussa otetaan huomioon, että toimien ja seuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa asetuksen rikkomisen laatuun, vakavuuteen, toistuvuuteen ja keston nähden eikä niillä tulisi perusteettomasti estää pääsyä laillisiin sisältöihin. Hallinnollisia sanktioita koskee myös täsmällisyysvaatimus ja laista tulee käydä yksiselitteisesti ilmi, minkä lainsäädännön vastaisista teoista tai laiminlyönneistä voi olla seuraamuksena sanktio. Lisäksi sanktioitavat teot ja laiminlyönnit on laissa luonnehdittava niiden yksilöimiseksi. Laista tulee käydä ilmi myös se, mitkä seikat vaikuttavat hallinnollisen sanktion määräämiseen. Näillä seikoilla tulee olla välitön yhteys sanktioituun tekoon.

Asetusehdotuksen ”sakkoja” ei voitane saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä rikosoikeudellisina sakkoina, koska laskutapa (tietty prosenttiosuus liikevaihdosta/tuloista) ei ole Suomen oikeusjärjestelmän mukainen rikosoikeudellisen päiväsakon määräytymisperuste. Hallinnollinen seuraamusmaksusta säätäminen saattaisi olla tässä toimiva kansallinen täytäntöönpanotoimi.

Kansallisen täytäntöönpanosäännöksen valmistelussa otetaan huomioon perustuslakivaliokunnan vakiintunut tulkinta, jonka mukaan tällaiset maksut eivät ole perustuslain 81 §:n mielessä sen paremmin veroja kuin maksujakaan vaan lainvastaisesta teosta määrättäviä sanktioluonteisia hallinnollisia seuraamuksia. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen ([PeVL 14/2013 vp](#), [PeVL 17/2012 vp](#), [PeVL 9/2012 vp](#), s. 2/I, [PeVL 55/2005 vp](#), s. 2/I ja [PeVL 32/2005 vp](#), s. 2/II). Hallinnollisen seuraamuksen yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määräämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Valiokunta on myös katsonut, että kyse on merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädettävä maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista ([PeVL 14/2013 vp](#), [PeVL 17/2012 vp](#), [PeVL 9/2012 vp](#), s. 2/I, [PeVL 57/2010 vp](#), s. 2/II, [PeVL 55/2005 vp](#), s. 2/I ja [PeVL 32/2005 vp](#), s. 2—3). Vaikka perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimus ei sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, ei tarkkuuden yleistä vaatimusta kuitenkaan voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa ([PeVL 14/2013 vp](#), [PeVL 17/2012 vp](#), [PeVL 9/2012 vp](#), s. 2/II, [PeVL 57/2010 vp](#), s. 2/II ja [PeVL 74/2002 vp](#), s. 5/I).

3.4 Ehdotetuista oikeusturvajärjestelyistä

a) *Palvelun käyttäjän oikeusturva sisällön tuottajana ja palvelun käyttäjänä*

Kompromissiehdotuksen 15 artiklan mukaan, jos *säilytyspalveluntarjoaja* päättää estää pääsyn tiettyyn sisältöön laittomana tai käyttöehtojensa vastaisena, rajoittaa sisällön näkyvyyttä, rajoittaa sisältöön liittyviä rahallisia suorituksia (esimerkiksi mainostulojen jäädyttäminen), rajoittaa tai lopettaa palvelunsa tarjoamisen tietyltä käyttäjältä taikka sulkee käyttäjätilin, palveluntarjoajan on ilmoitettava päätöksensä syyt sisällön luoneelle palvelun käyttäjälle sekä tiedotettava käyttäjälle mahdollisesti käytettävissä olevista oikaisumenettelyistä, kuten palveluntarjoajan sisäisestä oikaisumenettelystä, tuomioistuimen ulkopuolisesta riitojenratkaisumenettelystä sekä oikeudellisesta muutoksenhausta. Nykyisin vastaavia sääntelyyn perustuvia tiedonantovelvollisuuksia palveluntarjoajalla ei ole ja tiedonantovelvollisuudet koskisivat myös aivan pienimpiä säilytyspalveluntarjoajia.

Asetuksessa säädetyt palvelunkäyttäjän oikeussuojakeinot riippuisivat edellä mainituista palveluntarjoajan erilaisista sisällön (moderointi)päätöksistä, palveluntarjoajan tarjoamasta palvelusta (säilytyspalvelu/verkkoalustan palvelu) sekä palveluntarjoajayrityksen koosta.

Muilla säilytyspalvelun tarjoajilla kuin suuremmilla verkkoalustoilla ei olisi asetuksen 17 artiklaan perustuvaa velvollisuutta järjestää palvelussaan edellä kuvattujen moderointipäätösten sisäistä oikaisumenettelyä tai 18 artiklan mukaista velvollisuutta osallistua tuomioistuimen ulkopuoliseen riitojenratkaisumenettelyyn. Tällöin, kun on kyse esimerkiksi pilvipalvelun tarjonnasta tai pienen verkkoalustan palvelusta, palvelun käyttäjän oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelisivät palvelun käyttöehdot tai osapuolten väliset sopimusehdot ja palvelun käyttäjä voisi vedota näihin, jos palveluntarjoaja ei omasta aloitteestaan käyttöehtojensa perusteella tarjoa palvelussaan sisäistä moderointipäätöstensä oikaisumenettelyä. Tietyn sisällön poistamista palvelusta voidaan arvioida palvelun käyttöehtojen tai muun osapuolten välisen sopimuksen perusteella, jossa sopimussuhteessa tietyn sisällön poistaminen voidaan riitauttaa.

Kaikissa palveluissa oikeusturvan kannalta merkityksellistä on se, että kompromissiehdotuksen mukaan palvelunkäyttäjät ja heidän edustamansa järjestöt voivat tehdä toimenpidepyynnön kotivaltionsa digitaalisten palvelujen koordinaattoriviranomaiselle, jos ne katsovat, että EU-alueella toimiva palveluntarjoaja ei noudata sille asetuksessa säädettyjä velvoitteita (art. 43). Koordinaattoriviranomainen arvioi toimenpidepyynnön ja toimittaa sen tarvittaessa toiseen jäsenvaltioon palveluntarjoajan sijoittautumismaahan. Toimenpidepyyntö voidaan tehdä sillä perusteella, että palveluntarjoaja ei ole käsitellyt sille saapunutta ilmoitusta laittomasta sisällöstä oikea-aikaisesti, huolellisesti ja objektiivisesti, kuten asetus edellyttää. Valvovalle viranomaiselle ei ole asetuksessa määritelty toimivaltaa ratkaista kysymystä sisällön laittomuudesta.

Verkkoalustat, jotka eivät ole pieniä yrityksiä

Kompromissiehdotuksen 17 artiklan mukaan *verkkoalustalla*, joka ei ole pieni tai mikroyritys, olisi velvollisuus järjestää palvelussaan sisäinen oikaisumenettely päätöksestään olla ryhtymättä toimenpiteisiin, kun se on käsitellyt ilmoituksen laittomasta sisällöstä sekä päätöksestään, jossa se poistaa sisällön tai rajoittaa sen näkyvyyttä, estää tai rajoittaa palvelun käyttöä yksittäisen käyttäjän osalta taikka rajoittaa sisältöön liittyviä rahallisia korvauksia. Edellä kuvattu verkkoalustan sisällön moderointia koskeva päätös voisi perustua sisällön laittomuuteen tai verkkoalustan käyttöehtojen vastaisuuteen.

Kompromissiehdotuksen 18 artiklan mukaan verkkoalustojen, jotka eivät ole pieniä tai mikroyrityksiä tulisi sallia sen palvelujen käyttäjien sekä laittomasta sisällöstä ilmoituksen tehneen tahon viedä verkkoalustan sisällön moderointia koskeva päätös käsiteltäväksi vaihtoehtoiseen riidanratkaisuelimeen, jonka päätökset sitoisivat verkkoalustaa kyseisessä erimielisyydessä. Päätösten sitovuutta Suomi ei ole hyväksynyt asetusneuvotteluissa. Vaihtoehtoisen riidanratkaisuelimen nimeää kansallinen viranomainen hakemuksesta, kun riidanratkaisuelin täyttää asetuksessa mainitut edellytykset. Jäsenvaltio voisi myös itse perustaa vaihtoehtoisen riitojenratkaisuelimen. Kompromissiehdotuksen mukaan jäsenvaltion nimeämällä vaihtoehtoisella riidanratkaisuelimellä olisi toimivalta koko EU:n alueella.

b) välityspalvelun tarjoajien oikeusturva viranomaisten valvonnassa

Edellä on kuvattu kansallisten toimivaltaisten viranomaisten toimivaltuuksia asetuksen valvonnassa. Viranomaisten toimivaltuuksista ja oikeusturvasta on säädettävä Suomen lainsäädännössä, kun asetus tulee voimaan. Asetuksen mukaan tässä kansallisessa lainsäädännössä on sovellettava EU:n perusoikeuskirjan ja unionin lainsäädännön yleisiä periaatteita. Kansallisten toimivaltuuksien käyttämisessä on erityisesti noudatettava oikeutta yksityiselämän kunnioittamiseen ja oikeutta puolustukseen, mukaan lukien oikeus tulla kuuluksi ja oikeus tutustua asiakirja-aineistoon sekä kaikkien asianomaisten oikeutta tehokkaiisiin oikeussuojakeinoin. Kun viranomaisten valvonnasta säädetään, tulee asianosaisilla olla oikeus valittaa suomalaisen valvontaviranomaisen päätöksestä.

Asetuksen säännösten tehokkaan valvonnan turvaamiseksi komissiolla olisi laajat toimivaltuudet erittäin suurten, yli 45 miljoonaa EU-käyttäjää omaavien verkkoalustojen valvonnassa. Komissio voi määrätä erittäin suurelle verkkoalustalle sakon, jos verkkoalusta ei noudata sille asetuksessa säädettyjä velvollisuuksia, tai uhkasakon säädettyissä tapauksissa. Edelleen komissio voi määrätä sakon tai uhkasakon luonnolliselle tai oikeushenkilölle, joka on laiminlyönyt asetuksessa säädetyn velvollisuuden luovuttaa tietoja komissiolle. Puheenjohtajan kompromissitekstiin on lisätty 64a artikla, jonka mukaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 261 artiklan mukaisesti Euroopan unionin tuomioistuimella on täysi harkintavalta tutkia valitukset päätöksistä, joilla komissio on määrännyt sakkoja tai uhkasakkoja. Se voi kumota sakon tai uhkasakon taikka alentaa tai korottaa sitä.

Ennen tutkintamenettelyn alkua ja asetuksen yleisen valvonnan yhteydessä komissio tekee päätöksiä omasta pääsystään sekä hyväksytyjen tutkijoiden pääsystä erittäin suuren verkkoalustan dataan (31 art.). Tutkintamenettelyn aikana komissio tekee eri säännöksissä tarkoitettuja päätöksiä (art. 52.3. tietopyynnöt; 55 art. välitoimenpiteet; 56 art. verkkoalustan sitoumukset; 57 art. pääsy tietokantoihin ja algoritmeihin; 58 art. päätös velvoitteiden noudattamatta jättämisestä), joiden päätösten osalta valitusoikeutta Euroopan unionin tuomioistuimeen ei olisi ehdotetussa asetuksessa säädetty. Sen sijaan komission tekemään päätökseen suorittaa tarkastus erittäin suuren verkkoalustan tiloissa (54.4 art.), asianosaisella on valitusoikeus. Erittäin suurella verkkoalustalla tulisi olla valitusoikeus Euroopan yhteisöjen tuomioistuimeen ainakin 58 artiklan päätöksistä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Asetusehdotus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 114 artiklaan. Artikla koskee sisämarkkinoiden toteuttamiseen ja toimintaan liittyviä toimenpiteitä ja sen tavoitteena on lähentää jäsenvaltioiden lainsäädäntöä, varmistaen lainsäädännön yhtenäinen ja syrjimätön soveltaminen unionissa.

Asetusehdotuksessa komissiolle esitetään siirrettäväksi täytäntöönpanotoimivaltaa (komitologia) sekä säädösvaltaa (delegoidut säädökset).

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa vastuuvaliokunta on sisämarkkinat ja kuluttajansuoja – valiokunta (IMCO). Mietinnön esittelijä on Christel Schaldemose (Tanska, S&D).

Euroopan parlamentin kanta ehdotukseen ei vielä ole tiedossa.

Kansallinen valmistelu

Asetusehdotusta koskeva U-kirjelmäluonnos on käsitelty 21.1.2021 kilpailukykyjaoston (EU 8), kilpailu-, hankinta- ja valtiontukijaoston (EU 12) ja viestintäjaoston (EU 19) yhteisessä kokouksessa sekä oikeus- ja sisäjaoston (EU 7) kirjallisessa menettelyssä 19.1. – 22.1.2021. Luonnos U-kirjelmäksi käsiteltiin myös 29.1.2021 EU-ministerivaliokunnassa. Käsittelyn perusteella muokattu U-kirjelmä (U 2/2021 vp) toimitettiin eduskuntaan 4.2.2021.

Nyt kysymyksessä oleva U-jatkokirjelmä on käsitelty 6. - 8.10.2021 kilpailukykyjaoston (EU 8) ja viestintäjaoston (EU 19) sekä oikeus- ja sisäjaoston (EU 7) kirjallisessa käsittelyssä.

Eduskuntakäsittely

Eduskunnan erikoisvaliokunnat ovat antaneet lausuntonsa U-kirjelmästä U 2/2021 vp: LiVL 4/2021 vp, LaVL 9/2021 vp, PeVL 20/2021 vp, SuVL 2/2021 vp.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Lainsäädännöllisesti EU:n asetus on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta. Tultuaan voimaan ehdotettu asetus edellyttäisi muutoksia sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 22 luvun säännöksiin. Asetus edellyttäisi mm. nyt voimassa olevassa laissa säädetyn tekijänoikeusrikkomuksia koskevan ilmoitusmenettelyn kumoamista sekä nykyisin voimassa olevien vastuuvapaussäännösten (182 - 184 §) kumoamista. Asetus edellyttäisi Suomessa yhden tai useamman valvovan viranomaisen nimeämistä valvomaan sitä, että Suomeen sijoittautuneet erilaiset välityspalvelun tarjoajat noudattavat asetuksen säännöksiä sekä kansallisia säännöksiä viranomaisten toimivaltuuksista. Suomessa tulisi nimetä asetuksen edellyttämä digitaalisten palvelujen koordinaatioviranomainen, joka vastaisi kaikista asetuksen soveltamiseen ja täytäntöönpanon valvontaan liittyvistä asioista ja osallistuisi kansallisten koordinaattoriviranomaisten yhteistyöhön ja edustaisi Suomea Euroopan digitaalisten palvelujen lautakunnassa.

Taloudelliset vaikutukset

Taloudellisia vaikutuksia on kuvattu U-kirjelmässä U 2/2021 vp.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Neuvoston puheenjohtajan 2. kompromissiteksti 11459/3/21 REV 3.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Kreetta Simola, LVM, kreetta.simola@gov.fi, 029 534 2609
Sirpa Sillstén, LVM, sirpa.sillsten@gov.fi, 029 534 2184

Kristiina Pietikäinen, VNK, kristiina.pietikainen@gov.fi
Mira Turpeinen, OM, mira.turpeinen@gov.fi
Katri Kummoinen, OM, katri.kummoinen@gov.fi
Amanda Mäkelä, OM, amanda.makela@gov.fi
Lauri Rautio, OM, lauri.rautio@gov.fi
Maija Leppä, OM, maija.leppa@gov.fi
Emilia Tiuttu, TEM, emilia.tiuttu@gov.fi

EUTORI-tunnus

EU/2020/1785

Liitteet**Viite**

Asiasanat	Alustatalous, Digitaalitalous, hybridiuhat, kilpailukyky, sisämarkkinat, sähköinen kaupankäynti, viestintäpolitiikka, kuluttajansuoja
Hoitaa	LVM, OM, PLM, TEM, UM, VNK
Tiedoksi	EUE, LIIVI, MMM, OKM, SM, SP, STM, TULLI, VM, VTV, YM
